

Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής

Ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής διενεργεί έρευνες για τη διαλεύκανση περιπτώσεων κακοδιοίκησης εκ μέρους των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενεργώντας με δική του πρωτοβουλία ή βάσει αναφορών πολιτών της ΕΕ, ή φυσικών ή νομικών προσώπων που κατοικούν ή έχουν την καταστατική έδρα τους σε κράτος μέλος Εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου.

Νομική βάση

Άρθρα 20, 24 και 228 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) και άρθρο 43 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το καθεστώς και τα καθήκοντα του Διαμεσολαβητή καθορίστηκαν από το Κοινοβούλιο, κατόπιν γνωμοδότησης της Επιτροπής και έγκρισης από το Συμβούλιο, με απόφαση της 9ης Μαρτίου 1994^[1]. Επί τη βάση αυτής της απόφασης, ο Διαμεσολαβητής ενέκρινε εκτελεστικές διατάξεις. Οι διαδικασίες εκλογής και παύσης του Διαμεσολαβητή καθορίζονται στα άρθρα 231 έως 233 του Κανονισμού του Κοινοβουλίου.

Στόχοι

Ο θεσμός του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή θεσπίστηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) και αποσκοπεί:

- να βελτιώσει την προστασία των πολιτών και των φυσικών ή νομικών προσώπων που κατοικούν ή έχουν την καταστατική έδρα τους σε κράτος μέλος σε σχέση με περιπτώσεις κακοδιοίκησης εκ μέρους των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης· και,
- συνεπώς, να ενισχύσει τη διαφάνεια και τη δημοκρατική λογοδοσία στη λήψη αποφάσεων και τη διοίκηση των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.

A. Καθεστώς

1. Εκλογή

α Προϋποθέσεις

Ο Διαμεσολαβητής

[1] ΕΕ L 113 της 4.5.1994, σ. 15 – η οποία τροποποιήθηκε με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 14ης Μαρτίου 2002 (ΕΕ L 92 της 9.4.2002, σ. 13) και της 18ης Ιουνίου 2008 (ΕΕ L 189 της 17.7.2008, σ. 25).

- πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την άσκηση δικαστικών καθηκόντων ανώτατης βαθμίδας στη χώρα του ή να διαθέτει αναγνωρισμένη πείρα και ικανότητες για να ανταποκριθεί στα καθήκοντα του Διαμεσολαβητή·
- πρέπει να παρέχει εχέγγυα πλήρους ανεξαρτησίας.

β Διαδικασία

Κατά την έναρξη κάθε κοινοβουλευτικής περιόδου ή, σε περίπτωση θανάτου, παραίτησης ή παύσης του Διαμεσολαβητή, ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ζητεί να υποβληθούν υποψηφιότητες για το αξίωμα του Διαμεσολαβητή και ορίζει προθεσμία για την κατάθεσή τους. Οι υποψηφιότητες πρέπει να έχουν τη στήριξη τουλάχιστον 40 μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου από τουλάχιστον δύο κράτη μέλη. Οι υποψηφιότητες υποβάλλονται στην Επιτροπή Αναφορών του Κοινοβουλίου, η οποία εξετάζει αν αυτές είναι παραδεκτές. Η επιτροπή μπορεί να ζητήσει να πραγματοποιηθεί ακρόαση των υποψηφίων. Ο κατάλογος των υποψηφιοτήτων που έχουν κριθεί παραδεκτές τίθενται εν συνεχεία σε ψηφοφορία στο Κοινοβούλιο. Ο Διαμεσολαβητής εκλέγεται με πλειοψηφία των ψηφισάντων.

2. Εντολή

α Διάρκεια

Ο Διαμεσολαβητής εκλέγεται από το Κοινοβούλιο μετά από κάθε ευρωπαϊκές εκλογές και για τη διάρκεια της κοινοβουλευτικής περιόδου. Μπορεί να επανεκλεγεί.

β Υποχρεώσεις

Ο Διαμεσολαβητής

- ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη ανεξαρτησία προς το συμφέρον της ΕΕ, των πολιτών της και των φυσικών και νομικών προσώπων που διαμένουν ή είναι εγκατεστημένα σε αυτήν·
- δεν ζητεί ούτε δέχεται υποδείξεις από καμία κυβέρνηση, θεσμικό ή λοιπό όργανο ή οργανισμό·
- απέχει από κάθε ενέργεια που αντιβαίνει στη φύση των καθηκόντων του·
- δεν δύναται να ασκεί κανενός άλλου είδους πολιτικά ή διοικητικά καθήκοντα ή επαγγελματική δραστηριότητα, αμειβόμενη ή μη.

3. Παύση

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) μπορεί να απαλλάξει τον Διαμεσολαβητή από τα καθήκοντά του μετά από αίτηση του Κοινοβουλίου, εάν παύσει να πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για την άσκηση των καθηκόντων του ή εάν υποπέσει σε σοβαρό παράπτωμα.

B. Ρόλος

1. Πεδίο αρμοδιοτήτων

Ο Διαμεσολαβητής εξετάζει περιπτώσεις κακοδιοίκησης εκ μέρους των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

α Ο Διαμεσολαβητής μπορεί να διαπιστώσει περίπτωση κακοδιοίκησης, εάν ένα θεσμικό όργανο παραβιάζει:

- θεμελιώδη δικαιώματα,
- νομικούς κανόνες ή αρχές,
- τις αρχές της χρηστής διοίκησης.

Οι έρευνες του Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή αφορούν κυρίως:

- τη διαφάνεια και τη λογοδοσία,
- τη νοοτροπία εξυπηρέτησης του πολίτη,
- τον σεβασμό των διαδικαστικών δικαιωμάτων,
- την ορθή χρήση της διακριτικής ευχέρειας,
- τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων,
- τις προσλήψεις,
- τη χρηστή διαχείριση ζητημάτων που αφορούν το προσωπικό της ΕΕ,
- τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση,
- τη δεοντολογία,
- τη συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ.

Το ένα τρίτο περίπου των ερευνών που διενεργεί ετησίως ο Διαμεσολαβητής αφορά την απουσία ή την άρνηση παροχής πληροφοριών.

β Εξαιρέσεις

Από το πεδίο αρμοδιοτήτων του εξαιρούνται:

- το έργο του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, όταν ασκούν τα δικαστικά τους καθήκοντα. Οι έρευνες του Διαμεσολαβητή σχετικά με το ΔΕΕ αφορούν μόνο τις μη δικαστικές δραστηριότητές του, όπως είναι οι διαγωνισμοί, οι συμβάσεις και οι υπαλληλικές υποθέσεις·
- οι καταγγελίες κατά τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών αρχών, ακόμη και όταν οι καταγγελίες αυτές αφορούν θέματα που συνδέονται με την Ευρωπαϊκή Ένωση·
- οι δραστηριότητες των εθνικών δικαστηρίων ή των εθνικών διαμεσολαβητών: ο Διαμεσολαβητής δεν αποτελεί αρχή προσφυγής κατά των αποφάσεων των οργάνων αυτών·
- οι πράξεις που δεν έχουν προηγουμένως αποτελέσει αντικείμενο των κατάλληλων διοικητικών διαδικασιών εντός των σχετικών οργανισμών·
- οι καταγγελίες κατά μεμονωμένων υπαλλήλων της ΕΕ σε σχέση με τη συμπεριφορά τους.

2. Παραπομπές

Ο Διαμεσολαβητής διεξάγει τις έρευνες που κρίνει δικαιολογημένες, είτε με δική του πρωτοβουλία είτε βάσει αναφορών που του έχουν υποβληθεί από πολίτες της ΕΕ ή

από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διαμένει ή έχει την εταιρική έδρα του σε κράτος μέλος, απευθείας ή με τη μεσολάβηση βουλευτή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκτός εάν οι προβαλλόμενοι ισχυρισμοί αποτελούν ή έχουν αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής διαδικασίας.

3. Εξουσίες έρευνας

Ο Διαμεσολαβητής μπορεί να ζητεί πληροφορίες από:

- τα θεσμικά και λοιπά όργανα, τα οποία πρέπει να συμμορφώνονται και να του παρέχουν πρόσβαση στα σχετικά έγγραφα, εκτός εάν δεν έχουν αυτήν τη δυνατότητα για δεόντως τεκμηριωμένους λόγους απορρήτου·
- τους μόνιμους και λοιπούς υπαλλήλους των θεσμικών και λοιπών οργάνων, οι οποίοι υποχρεούνται να καταθέσουν, εφόσον τους ζητηθεί από τον Διαμεσολαβητή, τηρώντας, ωστόσο, το επαγγελματικό απόρρητο·
- τις αρχές των κρατών μελών, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να του παράσχουν τις απαιτούμενες πληροφορίες, εκτός εάν η κοινοποίηση αυτή απαγορεύεται με νόμο ή κανονισμό· ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, ο Διαμεσολαβητής μπορεί να λάβει τις πληροφορίες υπό τον όρο ότι δεν θα κοινοποιηθούν περαιτέρω.

Εάν δεν του παρασχεθεί η συνδρομή την οποία επιθυμεί, ο Διαμεσολαβητής ενημερώνει σχετικά το Κοινοβούλιο, το οποίο λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα. Ο Διαμεσολαβητής μπορεί επίσης να συνεργάζεται με τους ομολόγους του στα κράτη μέλη, τηρουμένων των διατάξεων των οικείων εθνικών νομοθεσιών. Εάν, ωστόσο, πρόκειται για γεγονότα που, κατά την άποψή του, εμπίπτουν στο πεδίο του ποινικού δικαίου, ο Διαμεσολαβητής ενημερώνει αμέσως τις αρμόδιες εθνικές αρχές και την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF). Εάν το κρίνει σκόπιμο, ο Διαμεσολαβητής μπορεί επίσης να ενημερώσει το θεσμικό όργανο της ΕΕ στο οποίο υπηρετεί ο εμπλεκόμενος μόνιμος ή άλλος υπάλληλος.

4. Αποτελέσματα των ερευνών

Στο μέτρο του δυνατού, ο Διαμεσολαβητής συνεργάζεται με το εμπλεκόμενο θεσμικό ή άλλο όργανο, προκειμένου να εξευρεθεί ικανοποιητική λύση για τον ενδιαφερόμενο. Εάν ο Διαμεσολαβητής διαπιστώσει περίπτωση κακοδιοίκησης, παραπέμπει τις συστάσεις του στο εμπλεκόμενο θεσμικό ή άλλο όργανο, το οποίο έχει στη διάθεσή του προθεσμία τριών μηνών για να εκθέσει στον Διαμεσολαβητή την άποψή του. Εάν το όργανο δεν αποδεχθεί τις προτεινόμενες συστάσεις, ο Διαμεσολαβητής μπορεί να συντάξει ειδική έκθεση και να την υποβάλει στο Κοινοβούλιο. Το Κοινοβούλιο μπορεί, με τη σειρά του, να συντάξει έκθεση σχετικά με την ειδική έκθεση του Διαμεσολαβητή. Τέλος, ο Διαμεσολαβητής ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο για το αποτέλεσμα της έρευνας, για τη γνωμοδότηση που εξέδωσε το εμπλεκόμενο θεσμικό ή άλλο όργανο καθώς και για τις δικές του συστάσεις.

Γ. Διοικητική λειτουργία

Ο Διαμεσολαβητής επικουρείται από γραμματεία αποτελούμενη από προσωπικό υπαγόμενο στους κανόνες της ευρωπαϊκής δημόσιας διοίκησης. Ο Διαμεσολαβητής διορίζει τον επικεφαλής της γραμματείας.

Δ. Δραστηριότητες

Ο πρώτος Διαμεσολαβητής, Jacob Söderman, υπηρέτησε για δύο θητείες, από τον Ιούλιο του 1995 έως τις 31 Μαρτίου του 2003. Κατά τη διάρκεια της θητείας του, εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο (το 2001) ο κώδικας ορθής διοικητικής συμπεριφοράς. Πρόκειται για έναν κώδικα διαδικασίας ο οποίος λαμβάνει υπόψη τις αρχές του ενωσιακού διοικητικού δικαίου που περιέχονται στη νομολογία του ΔΕΕ και εμπνέεται επίσης από τις εθνικές νομοθεσίες. Ο Διαμεσολαβητής χρησιμοποιεί αυτόν τον κώδικα και βασίζεται στις διατάξεις του, όταν εξετάζει αν υφίσταται περίπτωση κακοδιοίκησης. Επίσης, ο κώδικας χρησιμεύει ως οδηγός και βοήθημα για τους υπαλλήλους της ΕΕ, προωθώντας τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα διοίκησης.

Ο Νικηφόρος Διαμαντούρος διετέλεσε Διαμεσολαβητής από τον Απρίλιο του 2003 έως τις 14 Μαρτίου 2013, οπότε και υπέβαλε την παραίτησή του με ισχύ από 1ης Οκτωβρίου 2013. Στις 11 Ιουλίου 2006 υπέβαλε πρόταση για την προσαρμογή του καθεστώτος του, η οποία υποστηρίχθηκε από την Επιτροπή Αναφορών, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Το καθεστώς τροποποιήθηκε, προκειμένου να ενισχυθεί και να αποσαφηνιστεί ο ρόλος του Διαμεσολαβητή, για παράδειγμα όσον αφορά την πρόσβαση σε έγγραφα και την κοινοποίηση πληροφοριών στην OLAF, σε περιπτώσεις που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της.

Η πρώην Διαμεσολαβήτρια της Ιρλανδίας, Emily O'Reilly, μετά την εκλογή της από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά την περίοδο συνόδου του Ιουλίου 2013, ανέλαβε καθήκοντα ως Ευρωπαϊά Διαμεσολαβήτρια την 1η Οκτωβρίου 2013 και επανεξελέγη δύο φορές, μετά τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο του 2014 και του 2019. Κατέστησε τον ρόλο του Διαμεσολαβητή πιο ευδιάκριτο, εστιάζοντας στα πιο σημαντικά ζητήματα για τους πολίτες της ΕΕ και διασφαλίζοντας ότι η ΕΕ επιτυγχάνει τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα διοίκησης, διαφάνειας και δεοντολογίας. Προώθησε τη διαφάνεια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ και ιδίως στους τριμερείς διαλόγους και στο Συμβούλιο, καθώς και σε σχέση με τις ομάδες συμφερόντων, τις ομάδες εμπειρογνομόνων, τους οργανισμούς της ΕΕ (όπως, για παράδειγμα, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex)), και στις διεθνείς διαπραγματεύσεις (όπως, για παράδειγμα, η Διατλαντική εταιρική σχέση εμπορίου και επενδύσεων (TTIP)). Εργάστηκε για τη βελτίωση των κανόνων σχετικά με την καταγγελία δυσλειτουργιών, την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών και τις αναπηρίες. Εξέτασε επίσης περιπτώσεις κακοδιοίκησης σε σχέση με τον διορισμό πρώην Γενικού Γραμματέα της Επιτροπής.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Μολονότι εντελώς ανεξάρτητος στην άσκηση των καθηκόντων του, ο Διαμεσολαβητής έχει χαρακτήρα κοινοβουλευτικού διαμεσολαβητή. Για τον λόγο αυτό, το άρθρο 228 της ΣΛΕΕ περιλαμβάνεται στο τμήμα του κεφαλαίου 1, το οποίο αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ο Διαμεσολαβητής διατηρεί πολύ στενή σχέση με το Κοινοβούλιο, το οποίο είναι αποκλειστικά αρμόδιο να εκλέγει τον Διαμεσολαβητή ή να ζητεί από το ΔΕΕ την παύση του, καθορίζει τους κανόνες που διέπουν την άσκηση των καθηκόντων του, τον βοηθά κατά τις έρευνές του και λαμβάνει τις εκθέσεις του. Βάσει του Κανονισμού (άρθρο 232), η Επιτροπή Αναφορών εκπονεί κάθε χρόνο έκθεση

σχετικά με την ετήσια έκθεση για τις δραστηριότητες του Διαμεσολαβητή. Στις εν λόγω εκθέσεις, έχει επανειλημμένα εκφράσει την πλήρη υποστήριξή της στο έργο του Διαμεσολαβητή και έχει επισημάνει ότι τα θεσμικά όργανα της ΕΕ θα πρέπει να συνεργάζονται πλήρως μαζί του, προκειμένου να αυξηθούν η διαφάνεια και η λογοδοσία της ΕΕ, ιδίως εφαρμόζοντας τις συστάσεις του. Στις 12 Φεβρουαρίου 2019, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα σχετικά με σχέδιο κανονισμού με το οποίο προτείνεται η επικαιροποίηση του καθεστώτος του Διαμεσολαβητή, με στόχο την ενίσχυση της ανεξαρτησίας και των αρμοδιοτήτων του. Η Επιτροπή εξέδωσε γνώμη στις 31 Οκτωβρίου 2019. Ο φάκελος έχει υποβληθεί στο Συμβούλιο προς έγκριση, προκειμένου να εγκριθεί οριστικά από το Κοινοβούλιο.

Ottavio Marzocchi

12/2020

